

Een gevaarlijke theorie

Drie jaar geleden publiceerde Samuel Huntington zijn beroemd geworden artikel 'The Clash of Civilisations'. De ongezien hevige discussies over de meningen van de Amerikaanse professor hebben hem ertoe gebracht zijn gedachten verder uit te werken in de vorm van een boek dat nu in Europa op de markt wordt gebracht.

Zijn theorie komt in het kort hierop neer: nu de strijd tussen het kapitalistisch-democratisch blok en het communistisch blok achterhaald is, zien we meer en meer een verdeling van de wereld in een aantal grote en onderling vijandige beschavingen (Huntington onderscheidt de westerse, de islamitische, de Chinese, de Japanse, de Indische, de Slavisch-orthodoxe, de Latijns-Amerikaanse en de Afrikaanse beschaving). Deze verdeling van de wereld gebeurt niet meer op grond van de overtuiging, de ideologie of de economie, maar op grond van het zijn. Niet 'wat denkt u?' maar 'wat of wie bent u?' is de grote strijdsvraag. Niet 'bent u democraat of communist?' maar 'bent u westerling of moslim?' De belangrijkste verschillen zijn culturele verschillen.

Die strijd kan de vorm aannemen van de aantasting van de culturele eigenheid van één beschaving door een andere (daarom ook dat Huntington een tegenstander is van immigratie en van de multiculturele samenleving), maar meestal gaat het om meer gewelddadige vormen van conflict. Vooral de westerse beschaving zal meer en meer worden belegerd door andere beschavingen, in de eerste plaats de islamitische.

De grenzen, tussen de beschavingen zijn nu al bloedige grenzen aan het worden. Israël tegen Arabië, Griekenland tegen Turkije, Libanon tegen Syrië, Servië tegen Bosnië, Rusland tegen Tsjetsjenië, enzovoort. Om die aanvallen tegen te gaan moet het Westen in de eerste plaats zijn militaire kracht uitbouwen. De verdediger van het Westen is de NAVO. Daarom ook dat Huntington meent dat alleen staten die tot de westerse beschaving behoren (zoals de Balti-

sche staten) lid kunnen worden van de NAVO, en dat staten die tot een andere beschaving behoren, zoals Polen en Bulgarije, geen lid kunnen worden. Staten zoals Turkije en zelfs Griekenland (onderdeel van respectievelijk de islamitische en de orthodoxe beschaving) zullen in de toekomst de alliantie verlaten of moeten verlaten.

Om zich te beschermen moet het Westen bovendien zijn eenheid en zijn eigenheid versterken. Het Westen moet volgens Huntington niet trachten de cultuur van de wereld te worden - dat is arrogant neokolonialisme - maar moet integendeel zijn pretentie van universaliteit laten varen. Het Westen moet zich op zichzelf richten en niet op anderen. De dringendste opdracht voor het Westen is de versterking van de eigen beschaving, zowel militair als cultureel, zodat die beschaving haar kracht, eenheid en vitaliteit terugwint die het vandaag en in de toekomst broodnodig heeft. In plaats van te interveniëren in de zaken van anderen en in plaats van de anderen te vormen naar het beeld van het Westen, zou het Westen beter zijn eigen zaken op orde stellen en zich voorbereiden op moeilijke tijden. In een wereld van tegenstellingen tussen beschavingen is het veilig stellen van het eigenbelang de eerste prioriteit voor het Westen.

De theorieën van Huntington zijn duidelijk in tegenspraak met een aantal feiten. In plaats van uit te gaan van een groeiend conflict tussen beschavingen kunnen we met evenveel stelligheid beweren dat de verschillende beschavingen of culturen meer en meer naar elkaar toegroeien en op elkaar

gaan lijken. Overal in de wereld drinkt men Coca-Cola, eet men hamburgers, luistert men naar westerse muziek en kijkt men naar westerse tv-programma's. De westerse wetenschap met haar technologische toepassingen wordt overal in de wereld op dezelfde manier aangewend. Een westerse taal, het Engels, is de wereldtaal.

Huntington weet dat natuurlijk ook wel, maar tracht de feiten te minimaliseren door te beweren dat het hier enkel gaat om een uniformisering op het lage niveau van consumptiegoederen en gebruiksvoorwerpen,

en dat op basis daarvan moeilijk kan worden gesproken over een wereldcultuur. De kern en de essentie van een beschaving zijn de waarden en de tradities. *The essence of Western culture is the Magna Carta, not the Magna Mac*. En daarin heeft hij natuurlijk gelijk. Maar de gelijkschakeling gebeurt niet alleen op een cultureel laag niveau. Met het importeren en exporteren van consumptiegoederen en gebruiksvoorwerpen worden ook de waarden en de meningen in- en uitgevoerd. De televisie, de moderne communicatiemiddelen en de groeiende mobiliteit die gekoppeld

is aan een wereldeconomie zorgen voor een enorme interculturele beïnvloeding. De techniek en de economie zijn egaliserende factoren, en niet alleen op het gebied van de consumptie en het gebruik, maar ook op het gebied van de ideeën. Een voorbeeld daarvan is de groeiende mondiale consensus over de noodzaak van de mensenrechten als ordenende principes van de samenleving.

Het verwerpelijste echter is de bewering

Filip Spagnoli

Hcentiaat Wijsbegeerte:

'De zogenaamde beschavingen hebben meer interne onderscheiden dan de veralgemenende theorie van Huntington ons wil doen geloven'

van Huntington dat problemen in andere beschavingen de problemen van die andere beschavingen zijn. Zij moeten zelf een oplossing zoeken zonder dat het Westen tussenbeide komt. *'In the era that is dawning, primary responsibility for containing and resolving regional conflicts must rest with the leading states of the civilisations dominant in those regions.'* Met andere woorden: laten we onze vingers niet branden aan de oorlog tussen Tutsi's en Hutu's. Laat een ander dat maar oplossen, en desnoods moorden ze elkaar maar uit. Het is echter zo dat het Westen, omdat het als geen ander de (militaire en economische) mogelijkheden heeft om problemen op te lossen, de morele verplichting heeft om tussenbeide te komen. De machtigere heeft ook meer verantwoordelijkheid.

We kunnen Huntington natuurlijk nog op andere punten bekritisieren. Blijkbaar heeft de mens altijd een simplistisch vijandbeeld nodig, en nu het rode gevaar is verdwenen, hebben we een nieuwe vijand gevonden in de islamitische beschaving. Heel wat, en misschien zelfs de meeste, hedendaagse conflicten zijn conflicten binnen beschavingen en niet tussen beschavingen (conflicten tussen Tutsi's en Hutu's, tussen China en Taiwan, tussen Noord- en Zuid-Korea, tussen Irak en Koeweit). De zogenaamde beschavingen hebben meer interne onderscheiden dan de veralgemenende theorie van Huntington ons wil doen geloven. Bepaalde groepen die deel uitmaken van één enkele beschaving verschillen vaak meer van elkaar dan groepen uit verschillende beschavingen. Het islamitische Maleisië heeft meer gemeen met de beschaving van het Verre Oosten dan met de Taliban. Bovendien hebben de hedendaagse conflicten waarschijnlijk meer te maken met armoede, tribalisme en machtspolitiek dan met beschavingen en hun verschillende waarden en religies. Ziedaar enkele elementen die de theorie van Huntington een beetje relativeren en die wijzen op de gevaren die erin schuilgaan.